

RELIGIO

despre metropoli'a romana.

(Capetu).

Inse prein acest'a natiunea si clerulu semtin-duse vatamati, si fiindu ca n' avea ce face, s'au silitu a pastrá dreptulu metropoliei pre calea ritulu-lui, numindu pre episcopii sei pana in diu'a de astadi in tote rogatiunile colective (Ectenii) archi-episcopi.

Dupa mortea episcopului Ioane Pataki, de si episcopi'a Fogarasiului amesuratu marimei ei avu-se doi locotenenti; totusi iesuitulu carele era in costele episcopului numai ca trase la sine gubernulu episcopiei, dar' deodata facu mai multe abusuri volindu a strica si a scriba ritulu si cano-nele besericeii nostre, de'n care cauza Saborulu diecesanu ce s'au tienutu la Blasiu in a. 1729 a protestatu sarbatoresce in contra astoru feliu de-nlegiuri dicundu: celea 4 puncte la cari ne oblega-seramu prein sant'a uniune onoratulu cleru le va tiené nevatemate, fora la altu ceva se nu se silias-ca si in canonulu de subtu numerulu alu 6-lea Pravila se remane in vigorea sa, luanduse afora numai acelea ce aru fi in contra santei uniuni, — si in tote procedurile se se purceda dupa densa.)

Ast'a era faci'a metropoliei romane, pre candu Ioane Innocentiu Klein ca teologu patruanitu in seminariulu Sambatei mare se alesese de episcopu, subtu care Dominiulu Gerlei se deduse in scaimbu pentru acest'a dein Blasiu.

Acestu barbatu cu facultati mari, si scientia multa, prein zelulu, pictatea sa catra Religione, si fericirea poporului de unu sange in scurtu tempu si a castigatu anim'a natiunei intregi, — inse dupa ce motivatu de dorinti'a cea fierbinte a clerului, si a natiunei starui pentru redobendirea metropoliei perdute subtu antecesorulu seu si facuse inimici atatu pre episcopulu latinu, catu si pre aristocrati'a intrega, cu atatu mai virtosu pentruca zelosulu episcopu pretinse ponerea in lucrare a tuturoru privilegialoru dela 1699 si 1701.

Amu la mana tocma una copia aceeasi relatiuni pre care gubernulu Transilvanu in cointielegere cu episcopulu r-catolicu o indreptase catra imperato-riulu Carolu alu 6-lea in contra episcopului, preuti-meii si a natiunei romane unite dein Tran-silvania.

Gubernulu Transilvanu observase ca episcopulu Klein pre temeliulu diplomeloru cere dela curte pen-tru sine dreptulu de cosiliariu gubernialu pre care 'lu avea si episcopulu r. catolicu, aretandu: 1) cumca preutimea unita dupa tenorea diplomeloru debue se se bucare de aceleasi drepturi si privilegie, de care se bucura si preutimea catolica. 2) ca nu-merulu romaniloru in Transilvania e mai mare de catu alu tuturoru celoralalte nationalitati. 3) ca na-tiunea romana prein fidelitatea sa catra tronulu Austriei merita, cá baremu episcopulu ei se'liea parte la sedintiele guberniale in calitate de cou-siliaru. —

Spre infrangerea acestor'a gubernulu Transil-vanu facuse una relatoria la Curse, in care des-crie, cá preutimea unita numai ad speciem aru fi unita cu beseric'a Romei, er'cu cugetulu si anim'a intr' adeveru aru fi totu numai schismatici, pentruca miss'a o celebreadie totu dein Liturgia

schismatica*); poporul romanu ama fi unu poporu semibarbaru, necredinciosu catra imperatulu si Domnii pamentesci si altele; apoiu dupa ce se esprimara incontra preutimei, si a natiunei romane fora de nece una retinere in urma astfelu vorbese: caeterum nunquam fando auditum est, sub regimine Domus Austriacae, graeci ritus ecclesiasticam personam aliquam, ad ejusmodi officium promotam exstitisse, quod si primitus hic loci contingeret, effari vix potest, quantum antiquas, et praeclaras illas familias de Augusta Domo, et de SSma majestate quoque Vestra benemeritas, universumque principatum nova et inusitata haec res contristaret, et clerum latini ritus afficeret.“ Si mai in deosu: „Sunt et erunt, qui dirigant et regant ita, ut collegium guberniale minime indigeat collega, valachorum episcopo; sed et consequentiae non exiguae considerationis exinde provenire quirent; si enim valachorum episcopus in gubernium adscisceretur, et latini ritus eppum decedere contingeret, viventeque eppo graeci ritus, alter latinus eppus subrogaretur, vi servitii consiliarius illico praecedentiam praetenderet, quod si non religioni, certe ritui latino derogaret, deinde non parum obsesset aestimationi eppi latini dum eidem qua consiliario guberniali aequipararetur. —

Una rana inse nevendecabila, si causatoria de dureri si amaratiuni nespuse pentru episcopulu Klein era teologulu iesuitu, caci acest'a ajutatu de aristocratia — se mesteca in drepturile episcopiei, persequandulu pre Klein pentru nobil'a lui staruire de ase restaura odata metropoli'a perduta; — in zedaru aretase neleguit'a lui aplicatiune, nedebuint'a, si nesuferibil'a lui amestecare in tote drepturile episcopiei, inzedaru dicu suplicase pentru departarea lui; se vediu silitu asi parasi turm'a si a locui in Rom'a suferindu lipsa, necadiuri, si in urma asi vende chiaru si crucea sa cea de auru, ca se nu more de fome. — De aci se vede cu ce zelu se lupta nemuritoriulu Klein pentru restaura metropoliei, facundu pre inimicii acesteia, ca numai dupa mortea lui se pota spera total'a ei apunere.

*) Ritualulu grecescu, seau cartea de liturgia pana in diu'a de astadi a remasu nestramutata dupa cumu esise dein pe'n'a lui Crisostomu si S. Basiliu, ea a fostu usitata in Beseric'a orientale in ante de schisma, si incontra ei nece pontificii nece saborele au facutu verodata exceptiune.

N'a incetatu episcopulu Klein nice in tempulu esiliului seu de'n Rom'a a cere restaurarea metropoliei, aretandu cumu se calca in petiore canonele besericeii prein aceea ca teologulu ce-i s'au pusu in coste au apucatu amana chiaru si frenele gubernului besericescu in episcopi'a sa. Amaretiunea pre disului episcopu Klein se vede dein una suplica pre care in anulu 1747 o indreptase catra pontificele romanu, unde astfelu se esprima: „Ubi contra omnium orientalium unitarum ac latinarum ecclesiarum immunitatem, ecclesia haec (Fogarasiensis) quae antehac fuit sedes archiepiscopalis et facta unione ad sedem episcopalem degradata est, aut iesuitarum et alterius latini presbyteri servituti, praesidio et dispositioni subjienda, aut plane episcopo, ac tam gravi in fundationem episcopalem erogata pecuniae summa, citra omnem culpam privata est,“ si dein epistola pre care dein Roma o scrie catra preutimea unita de'n Transilvania: „Expenni velim, quod haec ecclesiae fuerit sedes archiepiscopalis, quid deliquid haec Ecclesia, quod recepta unione, contra Sacros Canones sit degradata ad Sedem Eppalem? An non expediet a summo pontifice exorare, ut competens archiepiscopalis dignitas ecclesiae huic restituatur.“*)

Cu tote acestea n'au mersu departe zelosulu episcopu, caci inimicii lui erau mai poternici si delatiunile incontra lui facute erau cu multu mai maestrite, decatu se pota reusi ca invengatoriu, — elu debui se locuiasca in Roma privindu cu varsari de lacrimi la dieces'a sa, in care teologulu traia cu tote drepturile tienutorie de sfer'a unui episcopu, tragendu in partea sa, acumu pre unulu, acumu pre altulu de'n aceia preuti, cari aspirau la episcopia; drepturile episcopiei, pentru care nelegiure, au escomunicatu pre teologulu iesuitu in anulu 1747 9. Aprilie, dupa ce adeca i-remasera fora de efectu tote scrierile prein cari admonise pre teologulu, ca se incetedie de a mai usurpa drepturile episcopiei. Care escomunicatiune prein doi protopopi credinciosi se si publica in dieces'a Fogarasiului.**)

Apoi teologulu renduitu la costele episcopului unitu, — ma cei mai multu, lucr'a si cocia planuri incontra episcopului si a preutimei care era cre-

*) Petru Maior Hiss. Eccli pag. 152.

**) Petru Maior Historia eccl. pag. 98.

dintiosa maimarelui seu, ce potemu deduce dein punctulu alu 8-lea alu Saborului diecesanu tîenutu in Blasiu la a. 1739 candu cu introducerea teologului iesuitu Iános Miklos astfelu se exprima: „onorea cuvenita se o deie Mariei sale archiereului, si cinstitului cleru, si mai in deosu de'n punctulu alu 12-lea: cinstitul Pater teologu se nu faca insciintiarî ascunse si stricatiuse, carii aru potea serbi spre stricatiunea clerului, si se nu se svatuiască cu Domnii tiarei, fora numai cu Mari'a sa Vladica, si cu cinstitului cleru.*)

*) Fiindu cá pradis'a escomunicatiune revarsa una lumina preste celea dise, alu cu cale a o impartasi in tota estensiunea sa (dupa Petru Maior pag. 99) Ioannes Innocentius L. B. Kleia de Szád, Dei et Apostolicae Sedis gratia episcopus Fogarasiensis graeci ritus unitorum etc. etc. Admodum reverendis Dominis Ioanni Szakadáti Balásfalvensi archidiacono, et si haberi potest saeculari litterato bonae vitae viro, qui iure et officio actuarii fungatur, salutem et omnem benedictionem in Domino, nostrisque firmiter obedire mandatis. Relatum est Nobis, quod in locum presbiteri Iosephi Balog e societate Iesu, quem propter inobedientiam, legum tam sacrarum, quam canonicarum transgressionem ecclesiastici hierarchici ordinis, et immunitatis violationem, episcopalis, et eppalium proventuum sacrilegam usurpationem, ac in his excessibus indurátam pertinacem incorrigibilitatem, usque ad plenam restituendorum restitutionem, poenitentiam publicam et satisfactionem Nobis competente et specialiter Nobis reservata absolvendi facultate, delegata Nobis competente apostolica potestate excommunicatum denunciavimus; alter quidam eo, quo Iosephus Balog modo recipiendus praesbiter latini ritus cognomine Pallovits e Societate Iesu Nobis praeteritis ab excelso gubernio, Admodum Revdo Dno Petro Aron et venerabili clero praesentatus in nostram jurisdictionem, dioecesim, et fructuum, habitationisque usurpationem introducatur, et ingredi attentit. — Ne itaque sine exemplo, in grave sacrarum et patriarum legum ac non solum nostrae, sed omnium praecipue hungaricarum ecclesiarum, et nostrorum successorum praejudicium, taciturnitate consentire, hocque consensu animam nostram perdere velle videamur. Vobis quibus supra in virtute sanctae, et salutaris obedientiae, et sub irremissibili, gravi nostra apostolica, in casu inobedientiae contra vos exequenda animadversione hisce firmiter praecipientes serio committimus, et mandamus: ut acceptis praesentibus, rebusque sic, uti praefertur, stantibus seque habentibus, statim, adeoque seposita omni mora, memoratum praesbiterum cognomine Pallovits

Temendume cá se nu fu prea copiosu intru descrierea acestoru eveneminte, n'amu de scopu a ve

e societate Iesu accedatis, et Nostra Vobis hac in parte delegata apostolica potestate canonice moneatis, et requiratis: an obligamine romano-catholico, verbo profiteatur, et opere contestetur ea, quae sancta Mater ecclesia in publica per sacram Pii 4 Bullam: Injunctum Nobis etc. districte praecepta professione fidei corde, ore, ac opere credenda, facienda et observanda praescribit, ac quibus apostolicis praecipitis nec per Leopoldinum anno 1701, die 19 Martii emanatum; per inclytos Status tamquam subreptitum semper, et publice controversum; ac per feliciter regnantem Sacram caesareo regiam Mattem a confirmatione sepositum; ex sacra Ereptionale decimo quinto calendis Iunii 1721 emanata Bulla exclusum decretum ullo modo derogatur; quod si haec profitetur requisitus, canonice monitus, quomodo attentat ingredi dioecesim absque eo, quin Nobis, qua Eppo. ad praescriptum S. sancti Concilii Tridentini sessione 25. de reform. cap. 9 praesentetur? Cum Nobis hoc capite liberum sit eundem etiam canonice praesentatum repellere. Et quomodo ad exemplum Iosephi Balog iam excommunicati, vult auctoritate saecularium usurpare habitationem, seu in residentia episcopi, seu in fundo claustrali sacri ordinis s. Basilii? et occupare fructus Episcopales? quando eodem capite et sess. non obstante quacunque consuetudine in contrarium, in fundationalium proventuum perceptione se ingerere prohibetur etiam ipsis patronis, cuiusque ordinis et dignitatis: quod ipsum Decr 2 cap. 1 s. Steph. Reg. Hung, aliisque Hungariae legibus, ac avita Ecclesiarum hungaricarum libertate, et immunitate, nec non Libr. 3, tit. 13, cap. 2 decretal. et Dec. 2 par. caus. 12 quaest. 2. — cap. 22. ac demum Sacrosancti Concilii Tridentini sess. 25 de reform. cap. 6 Episcopis prima sedes, et locos et praecipua omnia rerum gerendarum Auctoritas reservetur, nec liceat Episcopis loco cedere, et aliis se subjicere contra sacramentum, ecclesiastici hierarchici ordinis sess. 25 de reform. cap. 17 ac eadem sess. cap. 20 omnia genera concilia, et sacri canones immunitatis episcopalis, et ecclesiasticae favorem statutis confirmentur. — Concilii autem apostolorum de anno Christi 33 aut potius 34 canone 38 Decretal. lib. 1. Tit. 33 cap. 2. et 4. aliisque tam sacris, quam Hungariae Legibus, obedientia Eppis per omnes, sub poena excommunicationis praestanda praecipitur, a quo praepote nullum privilegium etiam regularis ordinis, praecipue quoad eos, qui extra claustra habitant, eximit, quia ita praecipitur sacrosancti concilii Tridentini sess. 6 de reform. cap. 3 sess. 25. de reform. c. 8. sess. 25 de regula et moniis. cap. 12 et 14, aliisque tam Sacris, quam Hungariae legibus, et avita ecclesiarum immunitate,

impertasi altu ceva, de catu una epistola dein a. 1747 cu datu Rom'a in 15. Iuliu, pre care episco-

usu, ae consuetudine, quibus sub nullitate sententiae omnes causarum cuditores ad officii iuramentum deponendum obligantur; et alioquin causarum spiritualium auditor generalis strigoniensis idem iuramentum, libero archi-episcopi arbitrio dictatum praestare debet, praestat, et absque salarii obligamine officium administrat. Ut ergo prodicione et calumnia Iosephi Balog presbyteri cum suis adhaerentibus etiam Superioribus Societatis Iesu Nos cum gravi scandalo et animarum ruina, a sede episcopali sub colorato praetestu advocati, et sumlucosae persecutioni, et processibus involuti nostro pastorali obligamine disconsolatis, et in aeterna salute periclitantibus ovibus, contra luporum ecclesiasticam nræ devastantium voracitatem debita vigilantia provideamus, antelati, jam excommunicati presbyteri Balog praetensum successorem societatis Iesu presbyterum cognomine Pallovits super praemissis, solenniter et canonicè requirendum, et admonendum praecipimus, et mandamus; qui si se verbo, et opere, romano catholico obligamine professionem fidei recipere, consequenter prae allegatis et Hungariae legibus subjectum esse, et tam ab habitationis, et proventuum episcopalium usurpatione abstinere; quam legale officii auditorialis iuramentum, Nobisque debita obedientiae, et subjectionis canonicam professionem praestare velle sponderit et obligaverit, quantumvis sacrae condregationis de propaganda fide salutare constitutiones secus ordinare videantur, et tam cleri nostri quam ecclesiae nræ manifestum praepudicium subversetur, citra omne tamen praepudicium successorum nostrorum, ad avertenda maiora animarum pericula, et ecclesiae nostrae incommoda, praepriis autem ad honorificandam pro posse meo pastorali sacram caesareo-regiam Maiestatem quoad dictum Pallovits presbyterum Societatis Iesu, pro hac praecise vice, adeoque absque consequentia, motivis sacro-sancti concilii Tridentini sess 25 de reform. cap. 18 dispensandum esse iudicavimus. — Eapropter Vobis, quibus supra serio comittimus et mandamus, ut peragenda praemissae canonicae admonitionis, et requisitionis seriem Nobis, quociens referre debeatis, quatenus ad casum, quo se admonitus, et requisitus praemissis debite submittere obligaret, circa ejus installationem canonicè disponere, aut ad casum, quo excommunicati Iosephi Balog, contumacem, pertinacem, incorrigibilemque refractarietatem succedere attentaret, eundem canonicè admonitum, gladio excommunicationis a nostrae Ecclesiae ovili, debita pastorali cura rescindere valeamus, in quem casum contumacis, pertinacis, incorrigibilis fractarietatis Vobis quibus supra et per Vos toti venerabili clero ac fideli

pulu Klein o scrisese lui Ioane Szakadati popoului de'n Blasiu, de'n acest'a se vede pecatu 'lu astrensese persecutiunile celea multe, cá se renuncia de episcopia, la care numai atunci se implica, candu s'au vedutu lipsitu pana si de ajutorulu acelora in carii sa concediutu, — nu se subintielege aci preutimea unita de'n Transilvania caci acest'a sia sciutu pretiui pre archi-pastoriulu seu pana si atunci candu furi'a giurstariloru 'lu nevalise cu tota poterea. Eata epistola:

Admodum reverende Domine mihi observande! Ultimis meis litteris scripsi, quod in dies exspectem a summo Pontifice resolutionem, sed haec dilata est, et ut iustitiae cursus evitetur, nomine summi pontificis mihi facta est propositio: an velim resignare episcopatu? Ad hanc propositionem quales fecerim considerationes de verbo ad verbum descriptas, Dominationi vestrae et per Vestram Dominationem, toti, qui ad latus haberi potest, venerabili clero statim: aliis vero remotioribus de clero quociens communicanda submitto. Ego net volo, nec teneor, sed etiam in conscientia non possum meas oves deserere, hoc enim prohibent allegata jura, et Ioan 10 v. 11 Dominus culpam pastorem mercenarium. Allegata e jure canonico jura de verbo ad verbum descripta habentur in meo secundo Decreto, quod Admodum Reverendus Dominus Silvester Kaliani, ut vestris Dominationibus pro secreta informatione quantocius communicet, velim. — Has considerationes ideo exhibui, ut vestris Dominationibus communicentur, et videant, qua via persecutores agant, ut ecclesiam, et totam hanc nationem unitam opprimant. Remedium in his circumstantiis, Salvator praescribit, dicens: in patientia vestra possidebitis animas vestras. Patientia ergo opus est, ut omnis tumultus, murmu-

ecclesiae nostrae populo saepedictum societatis Iesu presbyterum Pallovits tamquam de haeresi suspectum usque ad ulteriorem Nostram dispositionem devitare, nec ei quovismodo communicare, serio, et sub gravi apostolica nostra, per eos, qui praesepiti nostro decreto contravenerint, incurrenda indignatione praecipimus, et mandamus. In reliquo omnipotentis Dei benedictionem apostolica vobis imperitur potestate. Datum Romae, nona Aprilis, anno millesimo septingentesimo quadragesimo septimo.

L. S.

B. Klein Episcopus Fogarasiensis m. p.

rationes evitentur; ac nihilominus fortitudine boni pastoris etiam opus est, qua persecutioni non cedatur, sed ut unusquisque de clero cum suo episcopo, ad exemplum quod Salvator citato Ioan cap. 10 v. 11 dedit, animam suam ponat pro ovibus suis, si aeternam salutem consequi velit. — Concilium Tridentinum propter frequentes allegationes vestris Dominationibus summe necessarium est, videant, ut sibi alicubi procurent. Fundatio haec, et ejus sollicitatio ecclesiam meam tempore praedecessoris mei facile triginta millia florenorum constitit. — Si meas et ecclesiae meae expensas per me factas, et damna hucusque perpessa computem, fere alia triginta millia florenorum exurgent; quae duae positiones sexaginta florenorum millia constituunt. Alia circiter sexaginta millia florenorum cessa sunt inclytae camerae, quae per meam ecclesiam pro bello turcico eidem inclytae camerae — aut fisco principis successive mutuo data sunt. — Ecce circiter centum et viginti florenorum millia constat fundatio! Sedes haec fuit archiepiscopalis, et facta est sedes episcopalis! quid ergo incrementi habeat mea ecclesia? quam Iesuitae depopulari, in servitutem tradere, et fructibus fundationalibus spoliare volunt. Ecce haec sunt negotia gesta, quae a Praedecessore episcopo, in meos humeros translata, et per me ex officio episcopali erga Venerabilis cleri speciales preces assumpta sunt: horum negotiorum gestorum ratione obligor ecclesiae meae quam si iesuitica factio fundatione spoliaret, summam praemissam solvendam obligatur. Haec sine jactantia, et sine tumultu in apostolica mansuetudine, et humilitate bene examinari, et suo tempore proponi debent. Quando mandavi fieri synodum, iesuitarum advocatus, mei et totius cleri calumniator Petrus Aron impedivit, quam si non impedivisset, ad praesentia malorum genera deventum nunquam fuisset; quia extra synodum clerus ad nihil accedere potest; et absente episcopo tamquam capite definitive concludere non potest, requiritur enim episcopi ratificatio; ergo Petrus Aron ea, quae toti venerabili clero communicanda mandavi, suprimendo, imò quod pars cleri iesuitae adhaereat. et ideo tumultus timeri debeat, columniando: me et ecclesiam in haec mala praecipitavit, et male supposita dissensione inter membra et caput, persecutionis vires auxit. Quidquid autem Petrus Aron cum iesuitica factione in meam et ecclesiae meae prodicionem machinatur. de facto quidem laedit, atta-

men non nisi dissentientibus membris a capite, mihi aut Vestris Dominationibus jure nocere potest. De synodo igitur, et modo eam celebrandi proxime plura ordinabo, quia urgeo hic resolutionem super iis, quae Sacrae Sedi pro protegenda mea episcopali apostolica potestate praesentavi. — Cum Petro Aron veluti contumace, inobediente, et calumnioso mei, et cleri mei convitiatore, nihil est communicandum, et ejus praetensae vicariales dispositiones dissimulentur, donec aut, quod in dies erga tertiam meam Paternam monitionem expecto, poenitentiam agat, aut eo indurato perseverante proxime, quod meretur pronunciem. — Praesentibus aliisque ordinibus meis, propter grave ecclesiae meae periculum sub virtute sanctae obedientiae facto incurrenda, mihi que specialiter reservata, excommunicationis censura, totum venerabilem clerum obligari declaro et forma Iuris valida denuncio. De harum et aliarum quarumlibet litterarum mearum perceptione immediate informari velim, ut correspondentiae securus, posteriores dispositiones facere possim. Hisque in communes ecclesiae meae preces me commendo, et persevero. Admodum reverendae Dominationis vestrae. Romae 15 Iulii 1747 Pater humilis B. Klein, episcopus Fogarasiensis m. p.

Eu numai atata mai amentescu, cá subtu decursulu aceluor 30 ani, in care episcopulu Klein suferi esiliulu celu mai amaritoriu, teologulu iesuitu ocupandu scaunulu, si dominiulu episcopescu au luat amana frenele gubernarei, usurpandu tote averile, si insemnele episcopesci, — subtu care tempu de usurpatione fiinduca deinpreuna cu altescule pretioase a potutu se-i devina in mana si sigillulu metropoliei, ne dá pretestu se evedemu, cá lau astupatu in gunoiulu curtei episcopesci, cá asia se se perda si urm'a metropoliei romane, spre a carei apunere lucrare cu poteri intr'unite, deunde apoiu locutorii de'n Tür ca coloni ai episcopiei acestia carandu gunoiulu l'au dusu pre campulu Türiului (invocinatu cu Blasiu) unde in anulu trecutulu se si aflá spre comun'a admiratiune, in seclulu presentu.

Intru aceea nu potu se retacu urmarile, pre care lea produsu amesteculu intreprinsu de episcopulu catolicu in tote ramurile acestei diecese, precum nece tristele urmari, ce s'au escatu deincepersecutiunile lui Inocentiu Klein.

Vediendu adeca preutimea, cá amesteculu fratoru catolici pre di ce merge se face totu mai mare, obidati fiindu inea de mai n'ante prein dureros'a sorte a episcopului Klein, nu asteptá altu ceva decatu unu conducatoriu, cá se se pote deslupi de catra Beseric'a Romei, ce inscurtu sa si intemplatu, caci cea mai insemnata parte a natiunei a retrecutu la disuniune, ne potendui impedecea nece macaru urmatoriulu episcopu Petru Aronu. — Dupa aceea dorulu metropoliei remase lungu tempu amortitu in sinulu natiunei si alu preutimei, pana candu in a. 1791 er' se reinvia, cerenduse restaurarea ei de atunci pana in diu'a de astadi atatu dela tronu, catu si dela scaunulu apostolicu, si astadi se afla reactivata. —

DOMNŪLŪI Г. БАРИД.

Възкрешті 1855 Априліе 5.

Domnŭlz mez!

Cingra propzere че-мі фачі ам съвскріе-о ші ез аша дънъ кѣм D-воастръ аді съвскріе-о пе-а mea: рекъноскъ къ Мънтеніи, — де ші Арделеніи локвескъ тотъ дѣтре мѣнді, — скріз о-лімбъ вшоаръ, маі къ сеатъ де ла 1849 дѣ коа, адікъ де кѣнд пѣ маі рѣмасе німені дѣ царъ ка съ ле dea не фои; рекъноскъ къ noi не адълѣм дін фѣлтѣрѣ, іар D-воастръ дін пѣдъ, къ noi не ам франдозітѣ ші къ D-воастръ в'аді германізатѣ лімба; рекъноскъ ші съвскріз ачеле адаосе а ле Dтале деспре дѣплікаре ші љ; ші а плѣкѣтѣ фріка че аі ка нѣ кѣм-ва, прін метемпсіхозъ, съ ре'нвіе репосатѣлз Малеръ, че фѣча адѣтеа malheur's ші нѣ маі пѣдінъ ам възѣтѣ врта къ каре штізмі а те серві спре а-ші да тіжлоаче ка съ дѣцелегъ лімба Dтале; тоате астеа сѣнт де мінѣне; дар, везі, авіа дѣпъ адресъ ам пѣтѣтѣ рекъноаште къ челе че четіз дѣ Фоаіе Nr. 9, 10 ші 12, ера зпъ рѣспнѣс ла челе че скрісеі ез Domnŭlzі Мъръшанъ дѣ Nr. 6.

Съ тѣ есплікъ, Domnŭле Барід; дар спре а фаче ачеаста, перміте-ші ші тіе прекѣм ді аі перміс-о Dтале, д'а скоате жѣдекторъ дѣтре noi іар пе D. Eliade.

Дака Длзі ар фі четітѣ артіколѣлз mez дін

Nr. 6, ші дака Dга л' аі фі консѣлатѣ, пѣ ді ар фі пермісѣ, Доамне пѣзеште, а-мі фаче зпъ рѣспнѣс ка ачела: ді ар фі снѣсѣ къ челе че аі крісѣ Dга сѣнт преа віне кѣдегате ші немеріте, демне д'а фі кѣнтѣрїте ші прїміте де опі че ромѣнъ, дар нічі де кѣм погрївіте къ рѣспнѣсѣлз че тревѣа съ ті се факъ. Ді ар фі снѣсѣ де ла дѣченѣтѣ къ ез нѣ череам де ла Dга зпъ паралелїстѣ дѣтре възпѣтѣділе ші ремеле лімбей арделене ші мѣнтене, дѣтре мерїтѣлз знеіа ші немерїтѣлз челеіалте, чї нѣмаі о аѣроваре дака есте дреантѣ саз нѣ опїнізнеа ка тоді ромѣніи съ скріет ачееа-ші лімбъ. Ді ар фі зісѣ къ ез п'ам черѣтѣ де ла Dвоастръ а вѣ дѣдрента лімба, кѣчі ам адѣогатѣ къ поате фі чеа маі коректѣ дѣне регѣліле лімбїстїчеі, чї ам адїїнатѣ нѣмаі а вѣ демонстра къ нѣ авем нічі зпъ фолосѣ а скріе дѣ атѣта фелѣрї, не кѣнд сѣнтет къ тоді ромѣніи, прекѣм ші а не перде дѣ контроверсе д'алде астеа. Ді ар маі фі зісѣ не локъ къ ез нѣ сѣнт нічі грѣшатїкѣ, нічі фїлологѣ ка съ-мі плактѣ а дѣтра ла ворѣв лѣнгъ деспре амѣнѣнтеле ші деосевїтеле скїмопосїтѣрї че прїїмеште лімба ромѣнѣлз, чї къ пропѣзїз нѣмаі о idee, каре шї с'ар фі пѣрѣтѣ дреантѣ ші раціоналїлз, д'а не зні ші лімба прекѣм, прін ачееа-ші патріе, не авем ші ініміле зпїте. Ді ар маі фі адѣогатѣ къ те дѣпцелашї амарѣ дака крѣзшї къ ез ам фї воїтѣ съ даз Ромѣнілор пе Малеръ дрепѣтѣ „modelz дѣ скріерїде лор ка съ лі съ дѣтѣмле лор ші Dвоастръ malheur“ ші ді ар фі зісѣ къ лімба Мънтенїлор, де ші нѣ кѣнтѣреште кѣт а Dвоастре дар тотъ е де дѣцелесѣ кѣнд зіче: “. . . . Аша фѣ Dante дѣ Italia ші Малеръ дѣ Франца, дѣпъ каре лімба терсе перфекціонѣндѣ-се, фѣрѣ дѣсѣ съ неарѣз дін ведере карактерѣлз че-ї dedese елз; ші аної, анализѣндѣ-ді тоате ачесте зіче, те ар фі конвїнсѣ пе Dга, Domnŭле Барід, къ ез прін ачеле ворѣе п'ам воїтѣ съ ре'нвіе пе Малеръ ка съ те сперїз пе Dга, саз съ-лз даз дрепѣтѣ modelz ромѣнілор, чї ам кѣтатѣ съ персонїкѣлз дѣтр' дѣсѣл епока кѣнд лімба франдезѣ дождїді оаре каре консїстендѣ, овосїтѣ де атѣтеа скѣлѣмѣтѣрї ті дѣне каре, дѣне кѣм зічі Dга, де ла Паскал пѣлѣ ла Віктор Хѣго ші Ламартїнѣ терсе терѣ перфекціонѣндѣ-се; . . . ді ар маі фі зісѣ, ші кѣте п'ар маі фі авѣтѣ де зісѣ? . . . Кѣчі, зіте, Дле, ес авіа тѣ пѣтеам фаче съ крѣзѣ къ ачелз артіколѣ ті есте тіе адресатѣ . . . , поате къ, дѣпъ кѣм віне воїрѣді а тѣ повѣдї, нѣ тѣ ажѣтоарасем

„Идестя къ Вокавъларъля къвнтелор п зоъ дъне ла noi.

Ори кѣм, де ам лѣса тоате ачесте глѣме, Дта веzi vine къ invendivnea mea а фостѣ кѣратѣ, ши къ де штиам, нѣ дѣ аши фѣ некѣжитѣ авъзъл къ челе онт милиоане де ромѣни. Афаръ де ачестеа, де воиз консидера рѣспѣнсълъ Дтале ка зпѣ артиколъ дн парте, iar ници де кѣм пентрѣ mine, дѣ спѣиз сѣчеръ къ ви-лѣ апровъ пе д'жнтрѣгъ. Есте адевѣратъ къ де ла 1849 днкоа, лимба дмпрезнѣ къ литератѣра а днапоиатъ пе ла noi, фѣндъ къ амжндзоъ аз къзѣтѣ дн еспремѣтъдѣ; ши къ, де ши сѣнт къдѣва вѣрвадѣ, пѣлпѣ де мерѣте, каре комбатъ атѣтеа естроваранѣ де спѣритъ ши де дѣхъ, нѣ сѣнт аскѣлтадѣ, фѣндъ къ поате нѣ поседъ маѣиа къ каре штиа сѣ се комбатъ маѣ пѣнте атѣтеа рѣтъчѣрѣ, ши фѣндъ къ фѣкаре се креде реформаторъ, литератѣ, прокопсѣтѣ, кѣртѣраръ, мѣнѣпатъ ши гроасникъ дн депѣзъл сѣз; — тотѣ асемenea днсъ есте де адевѣратъ къ ници пе ла Двоастрѣ нѣ се скрѣе аша „прекъм аз скрѣсѣ чѣлѣ пѣдѣнъ пѣриндѣи вонштрѣ ши аѣ поштрѣкаре аз традѣсѣ кѣрдѣле ви-серѣчештѣ“, дар ници тѣкар ка чѣи“ патрѣ саз тѣлтѣ чѣнчѣ вѣрвадѣ“, пе каре-ѣ рекъноштрѣ Дта кѣм къ аз скрѣсѣ лимба аша дѣлѣ дѣм трѣвѣе а фѣ; — къчѣ, де ми ар спѣне ори ши чѣне, ех паре-къ тотѣ п'ашъ кътеза сѣ крезѣ къ 'нцелѣде ачестѣ строфѣ:

Aiba-si mangaierea toti ai tei de-a casa,
Cumca lora dieimea estmodu le gatasa:
S'aiba 'n doue patrii 'n ceriu si pre pamentu,
Cate-o flóre rara; — dulce 'ncantamentu!

(Foaia Nr. 6.)

пе кѣнд тотѣ ромѣнълъ, сѣлтѣндъ, ар зѣче „Бра“ аззѣндъ:

„Сѣ стрѣде къ тодѣи: Брра!
Брра! Рѣшиѣ пе аз лѣсатъ!
Е воѣоасѣ кѣаръ патѣра
Кѣчѣ де дѣншиѣ пе ам сѣкѣпатъ!“

(1854 Foaia Nr. 45.)

Саз кѣнд ар аззи:

„Аѣ копѣи, копѣи, ла арме,
Глоанѣе тѣлте сѣ тѣрпадѣ:
Пѣшка поастрѣ-о сѣ сѣbrate
Пе немѣчѣ чѣи спѣркадѣи! шѣл.

Аша дар, Дле Барѣд, фѣндъкъ ши Дта днсъ-ши рекъноштрѣ, дѣне есемпалеке кѣте ми аѣ чѣтатѣ, къ лимба пе ла Двоастрѣ с'а преа дѣрманѣзатѣ, фѣндъ къ тотѣ де о датѣ адевѣрези къ дѣтре

Moldoveni 'ши Mănteni сѣнт къдѣва вѣрвадѣ пе каре-ѣ crimezi, фѣндъ къ ши ѣзвѣскѣ лимба ши еа пе дѣншиѣ, де ачѣеа ар фѣ vine ка Дта, каре аѣ о лимбѣ преа тѣлтѣ асемѣпатѣ къ а чѣлор патрѣ саз чѣнчѣ вѣрвадѣ, сѣ дндемѣи ши пе тодѣ чѣѣлаадѣ а скрѣе тотѣ асемenea, ши сѣ лашѣ де о камдатѣ Сѣверѣа ла о парте, фѣндъ къ де, тотѣ маѣ трѣвѣие къдѣва ани пѣжѣ кънд пѣозълъ днпѣратѣ сѣ-ши vie дн фѣре. Сѣ лашѣ асемenea ши пе Малѣрѣ ла о парте, къчѣ, кредѣтѣ, нѣ крезѣ дн тетемпсѣхосѣ, ши prin зрмаре нѣ пе ва казза малheur ори ла кѣте днѣвѣнѣтъдѣрѣ ам воѣ сѣ адѣчѣм лимба — ши сѣ маѣ крези ши дн обсервадѣиѣде че дѣ ар фѣ фѣкътѣ D. Eliade атѣт деспре пѣрѣстѣлѣ рѣпосатѣ, кѣт ши деспре чѣле че се маѣ зѣкъ.

Пе лѣнгѣ ачестѣеа сѣ маѣ тѣртѣрѣсѣнтѣ ши Дта дмпрезнѣ къ mine, къ пе ла Двоастрѣ се свѣрасатѣрѣ де тѣлте ори дн фѣнтѣна пѣдѣлѣи маѣ тѣре де кѣт пе ла noi, ши къ, пе лѣнгѣ ачестѣ рѣз, се маѣ адаогѣ ши алѣл, адѣкъ ачѣла деа маѣ пѣне гѣра ши ла зпѣ алѣ зрлоѣз къ тотѣл стрѣнъ, воиз сѣ зѣкъ ла лимба дѣрманъ. — Аша де ам лѣа дн тѣжѣ пѣмаѣ Nr. 12 аз Фѣѣѣ, ам vedea франѣозѣсмѣрѣ д'аалде ачѣеа:

„ca unele detalieri ce le am aflatu io din
cea mai buna fuenta . . .“

„Candu lectoriulu lui Times demaneti'a la de-
junu lege comodu in gigantecela lui colone . . .“

„Lia pe Times a mana dupa restur-
natur'a de statu in Frantia, de intre tote
diurnalele . . . conceputa in contra d'insului . . .“

„care de cativa ani tragea pensiupe pe-
tru sierbitiulu portatu . . .“

De ам лѣа, зѣкъ, пѣмаѣ ачѣе пѣдѣне есемпле,
де ам маѣ адѣога кѣте-ва фрасѣ ка ачестѣеа, тотѣ
дн ачѣле Фѣѣѣ:

„ . . . noptea in tote anghiuerele si cornurile de
lume charti'a lui Times intr' una
tiera i s'a sfetitu bravului ingenieur
carele presteza Dintru acestu diurnalu преа
chiaru se pote cunosce, ce se pote merui пре
in diligentia, constantia si cercuspect'a indebuentiare
a referentieloru prestate“

Де с'ар пѣтеа сѣ маѣ адѣогѣм ш'алте ш'алте
тѣлте, атѣнчѣ, нѣ есте аша, къ пе ам копѣиѣде къ
тодѣи къ есте тотѣ маѣ гѣеа лимба Ардѣленѣлор,
пентрѣ попорълъ чѣлѣ де онт милиоане? Нѣ есте
аша къ чѣи маѣ реѣ де гѣрѣ ар воѣ сѣ прѣтѣнъ
кътѣкъ нѣ есте ници о дѣферѣндѣ дѣтре лимба

„Патріе!“ „Тімпълзі“ ши а „Фоіі“? . . .
 дар алціі ши маі рѣи п'ар маі адъога еі оаре, къ
 траѣ маі грех декѣт тоате франдозістѣріле
 кѣте съ факъ пе ла поі? . . . Ба ми се наре
 къ аша ар зиче, Домнѣле Баріѣ, фііндѣ къ, ка съ
 ворвѣм дрептѣ, дака Патріа пѣ дитревзѣндеазъ
 о лімвѣ понѣларѣ, чеа че пе тревзіа астѣзи, дака
 Тімпѣлз фѣкѣ тотѣ асемenea, фііндѣ дпсе маі
 кѣтезѣторѣ ши маі еперѣкѣ, къ тоате астеа п'аз
 къзѣтѣ нічі о датѣ дп асемenea естремітѣдї, ши
 пріп зрѣаре тоате ворвеле пѣ ромѣне че ле
 'нтревзѣндарѣ тѣ 'ндоескѣ к'ар пѣтеа кѣтпѣні пе
 але Двоастрѣ.

Апоі, дака попорѣл чѣлѣ де опт міліоане, къ
 каре те тотѣ съпѣраіѣ еѣ дп скрісоареа трекѣтѣ,
 с'ар пѣне жѣдекѣторѣ дптре поі, зѣѣ, дпмі віне
 съ врезѣ, къ маі к'ар ліні ши пе Арделені ши пе
 Мѣнтені, рѣзіндѣ атѣт де пѣдѣлѣл зѣвѣз кѣт ши
 де фѣнтѣна чѣлѣлалтѣ, ши ар зиче ла амѣн-
 доі: „Воі фіці маі пѣцінѣ цѣрманізіці, — воі
 маі лѣсаці франдозістѣріле ла о парте; — іар
 амѣндоі, зпіндѣ-вѣ лімба кѣт се каде, пѣ зітаці
 а не'пѣзда ши пе поі.“ — Аста тревѣе с'о стрігѣт
 къ тоці, Дле Баріѣ, къчі есте чеа маі сакрѣ да-
 торіе а ачелор че скріѣ. А скріе ка съ не'пѣделе-
 цет пѣтаі поі дп парте, а не форма фіе-каре
 кѣте о лімвѣ пѣоѣ, зпѣл франдозінд'о, алтѣл
 пѣтѣнд'о, алтѣл лѣтіннд'о де тотѣ, алтѣл ши алтѣл
 фѣкѣндѣ-і чіне маі штіе кѣте пѣ-і маі фаче, аста
 пѣ ва съ зікѣ къ пе пѣтем кѣмі новаторі, лі-
 тераці саз кѣртѣрарі, ерѣдїці саз ши прокоп-
 сідї, чі ва съ зікѣ а пѣ штіе ши а пѣ респекта
 патѣра лімвїі ромѣне, а пѣ рекъноаште оперіле
 чѣлор патрѣ саз чіпчі вѣрѣаці, де каре ворвешті
 Дта, ш'а пе перде презентѣл фѣрѣ ка съ пѣтем
 кѣштїга чева дп віиторѣл дп каре пе ам пѣсѣ
 атѣта снерандѣ. — Лімба, орі каре ва фі, равдѣ
 трансформѣрі кѣтпѣтате ши пѣціне, ши пѣ сѣфере
 пе лімені, фіе шѣкар дп а сѣта семіндїе ро-
 мѣнѣ, а зіта къ де ачі пайте ea пѣ поате фі
 нічі цѣрманѣ, нічі франдезѣ, дар нічі латїнѣ, чі
 ромѣнѣ кѣратѣ ши леітѣ. — Аста ва адевері-о
 кіар віиторѣл, къчі сѣлт ковїнѣсѣ, ши мі е драгѣ
 а креде ачѣаста, къ нічі зпѣл дп літераторїі де
 денїѣ че вор зрѣта, пѣ вор скріе дп лімба ро-
 мѣнѣ-франдозѣ-цѣрманѣ латїнѣ, чі вор ізві дп

адѣкѣлѣ іпїмеі дѣлчеа ши армонїоаса лімвѣ че о
 ворвѣрѣ атѣдеа поедї ла поі; вор скріе дп астѣ
 лімвѣ ромѣнеаскѣ атѣт де поетїкѣ ши волѣнтоасѣ,
 ши нічі къ-ші вор маі адѣче амінте де дпчерѣл-
 ріле тѣтѣлор ачелора каре воескѣ с'о факѣ аспрѣ
 ши дппѣвѣшїтѣ, сеакѣ ши монотонѣ, дпгїедатѣ
 ши фѣрѣ рѣсѣнетѣ пѣнтрѣ поезїе, къ зпѣ къвѣнтѣ
 дпнекатѣ де Ъ, чїзне ши де мїі де мїі де варѣ-
 рістѣрі грешїте ши пѣсѣрате.

Везі дар, Дле Баріѣ, къ еѣ цї ам прїмітѣ
 фрѣдеште пронзперѣа че мі фачі, адїкѣ къ
 Мѣнтенї скріѣ о лімвѣ зшоарѣ; ши цї ам де-
 монстратѣ къ а Арделенїлор а рѣмасѣ тотѣ грѣа
 фѣкѣндѣ дпкъ де астѣдатѣ ши оаре каре есчѣп-
 дївнї; — мїжлокѣл чѣлѣ маі вѣнѣ ар фі акѣт
 съ се зпїаскѣ есчѣпдїнїле дѣне ла Двоастрѣ къ
 есчѣпсінїле дѣне ла поі, ши съ дпдемпаці пе
 тодї а скріе ачѣеа-ші лімвѣ, фѣрѣ а с'адѣпа шѣлѣ
 нічі дпн пѣцѣ, нічі дпн фѣнтѣнѣ, чі д'а дрептѣл
 дпн рѣѣ. Токмаі ла астѣ idee де зпїре аштенпам
 еѣ зпѣ рѣсѣнѣсѣ, дар Дта воїші маі віне а про-
 фїта де ачѣастѣ okazїне, ши а комѣате дптр'зпѣ
 рѣсѣнѣсѣ адресатѣ мїе, пе тодї ачѣа че те пѣкѣ-
 жескѣ ши віне фачі, Дле Баріѣ, шѣкар де ар воі сѣ
 аскѣлте тодї ачѣе че зічі; — къ тоате астеа пѣ
 тревзіа съ тѣ зіці пе мїне пѣнтрѣ чѣлалці, атрї-
 вїндѣ-мі атѣтеа лѣкрѣрі де каре нічі къ
 вісасем.

Крезѣ, Домнѣле Баріѣ, къ еѣ п' ам нічі о
 пѣвое а-ці маі рекоманда вр'зпѣ Вокавѣларѣ де
 къвїнте пѣоі, фііндѣкъ астѣ лімвѣ, дп каре
 в'ам скрісѣ, е зшоарѣ де дпделесѣ; ши п'ам
 асемenea де че тѣ теме къ воїѣ траѣ в'ро
 крїтїкѣ асѣпра теа, фііндѣ къ амѣндѣоі пе ам
 дпвоїтѣ.

Прїїтеште, Домнѣле, шчл.

К. Боерескѣ.

Деслѣгарѣа логогрїфѣлзі дпн Nr. Фоїеі 16
 есте: „Склав“ „Слав“.

Дпдрѣнтаре: Дпн Nr. 19, паѣ. 104, колона 1,
 серїа 5, чїтеште націалїтадїе; маі дпколо дп локѣ
 де со: съ: дп дптѣперѣкѣлѣ; ши дп фїне:
 Коволческѣ.